

THE DIAGNOSTICS OF THE PRESCHOOLERS' IDEAS ABOUT THE NATIVE TOWN FORMATION

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ УЯВЛЕНЬ ПРО РІДНЕ МІСТО У ДОШКІЛЬНИКІВ

The purpose of the article is to present the methods of diagnosing the formation of the older preschoolers' ideas about their native town and to give the recommendations on improving the preschoolers' patriotic education in the educational environment of the preschool educational institutions.

Methodology. The authors used a set of methods of the scientific research: theoretical – the analysis and generalization of psychological and pedagogical literature to clarify the pedagogical essence of the «patriotic education» notion; the analysis of the pedagogical documentation content of the educational complexes and pedagogical experience; empirical – the survey, purposeful observation, conversation, diagnostic techniques for diagnosing the levels of the children's ideas about their native town formation; statistical – the methods of the mathematical processing of the experimental data in order to ensure the reliability and objectivity of the results of the research.

The scientific novelty. In the article the authors present the methods of diagnosing the formation of the older preschoolers' ideas about their native town. The authors worked out the tools for the diagnostics (the criteria, indicators, the system of the tasks for determining the older preschoolers' knowledge and attitude to their native town). The criteria of the preschoolers' competencies in the context of their knowledge about the native town have been determined: cognitive, emotional, activity and behavioral. The system of the tasks for determining the indicators of the criteria has been worked out.

Conclusions. In modern preschool educational institutions it is necessary to develop the strategy of national and patriotic bringing up children, the basis of which should be the formation of knowledge about the small motherland. The kindergarteners must improve the formation of the older preschool children's ideas about nature, history and culture of their native town by conducting educational classes, involving parents, well-known people and volunteers into their patriotic bringing up. It is necessary to use the innovative technologies of patriotic upbringing in the educational environment of the preschool educational institutions.

Keywords: native town, diagnostics, preschoolers, ideas about the native town, patriotism, formation.

Мета статті – представлення методики діагностування сформованості уявлень про рідне місто у старших дошкільників та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення патріотичного виховання дошкільників у виховному середовищі закладів дошкільної освіти.

Методологія. Авторами використано комплекс методів наукового дослідження: теоретичні – аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури для уточнення педагогічної сутності поняття «патріотичне виховання»; аналіз змісту педагогічної документації навчально-виховних комплексів та педагогічного досвіду; емпіричні – анкетування, спостереження, бесіда, діагностичні методики для визначення рівнів сформованості у дітей уявлень про рідне місто; статистичні – методи математичної обробки експериментальних даних із метою забезпечення вірогідності та об'єктивності результатів дослідження.

Наукова новизна. У статті представлено методичку діагностування сформованості уявлень про рідне місто у старших дошкільників. Авторами розроблено інструментарій діагностики (критерії, показники, система завдань для визначення знань та ставлення дітей до рідного міста). Визначено критерії компетентностей дошкільників у контексті знань про рідне місто: когнітивний, емоційний, діяльнісно-поведінковий. Розроблено систему вправ для визначення показників розроблених критеріїв.

Висновки. У сучасних закладах дошкільної освіти слід виробити стратегію національно-патріотичного виховання дітей, основу якої має становити формування знань про малу батьківщину. Вихователі закладів дошкільної освіти повинні працювати над удосконаленням сформованості у дітей старшого дошкільного віку уявлень про природу, історію та культуру рідного міста шляхом проведення виховних занять, залучення батьків, відомих краян та волонтерів до патріотичного виховання дошкільників. В освітньому середовищі закладів дошкільної освіти потрібно використовувати інноваційні технології патріотичного виховання.

Ключові слова: рідне місто, діагностика, дошкільники, уявлення про рідне місто, патріотизм, формування.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. У роки дитинства закладається фундамент світогляду людини, формуються її уявлення про навколишній світ, уміння взаємодіяти із оточуючими. Для родичів та вихователів важливо створити такі умови для розвитку дошкільника, у яких він міг би зростати із усвідомленням себе як частини української нації.

Одним із завдань патріотичного виховання є сформування особистості, яка з повагою ставиться до свого народу, знає історію рідного краю, шанує національні святині, готова в майбутньому стати на захист кордонів та державності України. У «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» (2015) зазначено: «Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (*patria*) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін» (Концепція національно-патріотичного виховання, 2015).

Необхідність посилення уваги до патріотичного виховання зумовлена також загостренням конфліктів на Сході України та загалом складними політичними подіями, що стосується багатьох країн світу, розповсюдженням тероризму та пропагуванням шовінізму. За таких умов у сучасних

зкладах дошкільної освіти слід виробити належну стратегію національно-патріотичного виховання дітей, основу якої має становити формування знань про малу батьківщину.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Проблеми формування у дошкільників знань про рідний край присвячені праці багатьох українських педагогів минулого (Г. Ващенко, О. Духновича, А. Макаренка, С. Русової, К. Ушинського, В. Сухомлинського) та сучасних учених (А. Богуш, П. Вербицької, Т. Гавлітіної, М. Качур, О. Коберника, О. Коркішко, В. Мірошніченко, С. Оришко, М. Павленко, О. Сухомлинської та ін.). Зокрема, у дослідженні Л. Шкретієнко (2019) проаналізовано особливості формування у старших дошкільників патріотичних якостей засобами художньої літератури. Авторкою пояснено, що «під патріотичним вихованням «розуміємо цілісний системний процес із розвитку патріотичних почуттів, спрямованих на усвідомлення дитиною себе як особистості, представника свого народу, та цілісного людства» (Шкретієнко, 2019, с. 5).

У науковій розвідці Н. Майбороди (2016) «Патріотичне виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» проаналізовано особливості виховного потенціалу мистецтва у патріотичному вихованні дітей 5-7 років сільських навчально-виховних комплексів» (Майборода, 2016). На думку дослідниці, формуванню любові до рідного міста та краю сприяє її ознайомлення з багатою спадщиною української народної творчості, використання у виховному процесі закладів дошкільної освіти (ЗДО) матеріальної та духовної спадщини

окремого регіону України, де проживає дитина.

У науково-довідниковій літературі пояснено, що патріотичне виховання «включає в себе любов до Вітчизни, до землі, де народився і виріс, гордість за історичні звершення свого народу; це одне із найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури» (Гончаренко, 2011, с. 72).

Формулювання цілей статті. Метою статті є представлення методики діагностування сформованості уявлень про рідне місто у старших дошкільників та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення патріотичного виховання дошкільників у виховному середовищі закладів дошкільної освіти.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та експериментального дослідження. Експеримент складався з окремих етапів, на кожному з яких систематично аналізувалися отримані результати, вносилися необхідні коригування, удосконалювалася методика. Експериментальна база – Заклад дошкільної освіти компенсуючого типу № 35 для дітей з вадами зору «Весняночка». Експериментом було охоплено 50 дітей підготовчих груп (25 дошкільників експериментальної і 25 – контрольної груп). У ході проведення дослідження застосовано комплекс таких методів: *теоретичні* – аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури для уточнення педагогічної сутності феномену «патріотичне виховання»; аналіз змісту педагогічної документації навчально-виховних комплексів та педагогічного досвіду для з'ясування стану розробленості проблеми в педагогічній теорії і виховній практиці; *емпіричні* – анкетування, цілеспрямоване спостереження, бесіди, діагностичні методики для діагностування рівнів сформованості у дітей уявлень про рідний край; *статистичні* – методи математичної обробки експериментальних даних із метою забезпечення вірогідності та об'єктивності результатів дослідження (кількісний та якісний аналіз експериментальних даних).

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Виховання дітей у дусі патріотизму із урахуванням краєзнавчих матеріалів є одним із головних завдань роботи сучасних українських закладів дошкільної освіти. У «Програмі національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку» зазначено, що «шляхи національно-патріотичного виховання [...]

мають проходити через накопичення соціального досвіду життя у найближчому оточенні (сім'ї, вулиці, місті (селі, селищі)» (Програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, 2016). Відповідно до цього вихователі повинні бути ознайомлені із рівнем сформованості у дошкільників уявлень про рідне місто. Для цього потрібно виробити спеціальну діагностику, що дозволяє визначити рівень знань дітей про головні пам'ятки культури, природу, історію відомих постатей окремого міста/села. У процесі визначення критеріїв виходили із таких навчально-виховних завдань для старших дошкільників у контексті ознайомлення з рідним містом:

Знання: мати уявлення про рідне місто (село), край. Знати основні пам'ятки його історії та природи (річки, водоймища, балки, гори). Ознайомитися з підприємствами та установами, що знаходяться в найближчому оточенні дитини. Природа міста: великі річки, природа паркової зони, лісу. Знати видатних людей рідного міста.

Вміння: дитина старшого дошкільного віку оперує назвою держави, міста; поважає державну символіку; орієнтується в місцезнаходженні рідного міста на мапі України; знайома з прилеглими територіями міста. Знає, що у міста є своя історія, що пройшла довгий шлях. Можна виокремити такі показники компетентностей дитини старшого дошкільного віку в контексті сформованості уявлень про рідне місто:

- оперувати з назвою рідного міста, держави;
- знати, поважати символіку рідного міста, державну символіку;
- орієнтуватися у місцезнаходженні України та рідного міста на карті;
- виказувати інтерес до історії міста;
- пояснювати походження назви міста, використовувати народний епос;
- поширювати елементи знань про рідний край;
- поглиблювати знання про символіку міста та його видатних мешканців.

У зв'язку з цим нами визначено наступні критерії компетентностей дошкільників у контексті знань про рідне місто: *когнітивний, емоційний, діяльнісно-поведінковий*. При цьому для дошкільників провідним є мотиваційно-емоційний критерій. Когнітивний критерій забезпечує зміст, а поведінковий виконує контрольну-діагностичну функцію. Відповідно до означених критеріїв нами визначено такі показники компетентності дошкільників у процесі ознайомлення з рідним містом (табл. 1).

**Критерії і показники сформованості компетентностей дошкільників
у контексті знань про рідне місто**

Критерії	Показники
Когнітивний	Знання і уявлення про рідне місто, його основні пам'ятки історії та природи; підприємства та установи, що знаходяться в найближчому оточенні. Знати назву своєї вулиці, найголовніші визначні місця. Мати уявлення про рослинний і тваринний світ у межах рідного міста.
Емоційний	Відчуття краси рідного міста, переживання радості, захоплення, милування від його природи і здатність на цій основі емоційно відгукуватися на різноманітні вияви подій в житті міста. Ставлення до природи рідного міста; до людей, які у ньому проживають; до моральних цінностей, традицій, звичаїв, культури рідного міста, до визначних пам'яток культури; до державного устрою. Уміння робити висновки, узагальнення.
Діяльнісно-поведінковий	Здатність відображення культурної самобутності рідного міста у різних видах діяльності.

Вивчення рівня компетентності дошкільників за когнітивним критерієм проводилося нами шляхом масового опитування дошкільників (бесіди, інтерв'ю). Ураховуючи обмеженість знань, понять, бідність мови, недостатнє вміння викладати свої думки, ми використали бесіду за такими питаннями анкети:

1. Назвіть театри нашого міста.
2. Назвіть тварин зоопарку м. Рівне.
3. Чиє ім'я носить Рівненський парк культури і відпочинку?
4. Які пам'ятники є в Рівному?
5. Які музеї є в нашому місті?
6. У яких театрах, кінотеатрах, музеях міста ти бував?
7. Які види транспорту є в нашому місті?
8. Назвіть великі торгові центри, супермаркети міста.
9. Чи знаєте ви ім'я мера нашого міста?
10. Яких знаменитих мешканців Рівного ви знаєте?
11. Які великі заводи і фабрики є в нашому місті?

У процесі співбесіди ми звертали увагу на мовлення дитини – уміння логічно будувати речення, правильно називати визначні місця, видатних людей тощо. Аналізуючи відповіді дітей на перше запитання анкети, можна констатувати, що меншість опитаних респондентів (32%) серед театрів міста назвала ляльковий театр. Звісно, що повної назви театрів через їх складність діти не спроможні були назвати, зазвичай, високим балом оцінювали такі відповіді: «ляльковий театр», «драматичний театр». Решта (68 % дошкільників) не були спроможні вказати назву театрів, переважали такі відповіді: «театр, де грають

артисти», «театр спектаклів», «там, де співають артисти», «театр, де ляльки».

Більшість дошкільників (85%) серед тварин Рівненського зоопарку називали вовків, лисиць, ведмедів, зайців, кіз, тобто найпоширеніших тварин, про яких діти могли дізнатися не лише в результаті відвідування зоопарку. Варто зазначити, що серед вказаних дітей лише 40% з них відвідували зоопарк. Натомість 15% дітей, окрім названих тварин, назвали наступних: рись, борсук, куниця, чорний лебідь, фламінго.

У відповіді на 3 запитання анкети «Чиє ім'я носить Рівненський парк культури і відпочинку?» лише 10% дошкільників дали правильну відповідь – Тараса Шевченка, хоча лише двоє з них змогли назвати, ким був Т. Шевченко. Проте результати відповідей дітей на четверте запитання анкети виявили позитивну тенденцію: 68% опитаних дошкільників зазначили пам'ятники Тарасу Шевченку, Симону Петлюрі. 32% дітей додатково вказали пам'ятник княгині Марії Рівненській (Несвіцькій).

Серед музеїв м. Рівного 54% дітей назвали Краєзнавчий музей. 48% дітей констатували, що відвідували кінопалац «Україна», 10% – кінотеатр «Ера», Драматичний театр і Рівненський театр ляльок, решта дітей не змогла відповісти на поставлене запитання.

На сьоме запитання анкети усі діти (100%) змогли дати відповідь. Серед транспорту рідного міста вони називали легкові автомобілі, маршрутки, тролейбуси, автобуси, потяги. Серед торгових центрів у відповіді дітей переважали «Злата Плаза», «Метро», «Екватор». Серед супермаркетів – «Край», «Фуршет», «Новус». Варто зазначити, що всі дошкільники дали відповідь на означене питання. Серед опитаних тільки

50% дітей знають ім'я мера нашого міста. Видатними особистостями 10% дітей вважають Тараса Бульбу, 10% опитаних назвали Володимира Короленка. 20% дітей у процесі відповіді на 11 запитання анкети назвали фабрику меблів, решта дітей не змогли відповісти на поставлене запитання.

У визначенні рівня сформованості знань про рідне місто дошкільників нам допомогли і відповіді батьків на запитання анкети, де були такі запитання:

1. Чи виявляє Ваша дитина цікавість до історії рідного міста?
2. Як проявляється ця цікавість?
3. Що найбільше цікавить Вашу дитину (вулиці і площі, пам'ятки давнини, історичні місця, парки і тощо)?
4. Чи цікавиться Ваша дитина історією нашого міста? У зв'язку з чим?

5. Як часто Ви здійснюєте екскурсії з дітьми містом?

6. Які театри міста Ви відвідали?

7. У яких заходах ви із задоволенням взяли б участь разом зі своїми дітьми?

Аналіз анкетування батьків засвідчив, що 70% дітей виявляють інтерес до рідного міста. Це проявляється у зацікавленості дитини до назви вулиць: «А чому ця вулиця має таку назву?», «А які ще вулиці є у нашому місті?» (10%), у відвідуванні театрів і кінотеатрів: «Ми підемо подивитися новий мультфільм» (45%), у відвідуванні магазинів і супермаркетів (90%), у бажанні відвідати парки і зоопарки (100%).

На запитання «Що найбільше цікавить Вашу дитину (вулиці і площі, пам'ятники, історичні місця, парки тощо)» відповіді розподілилися таким чином (рис. 1).

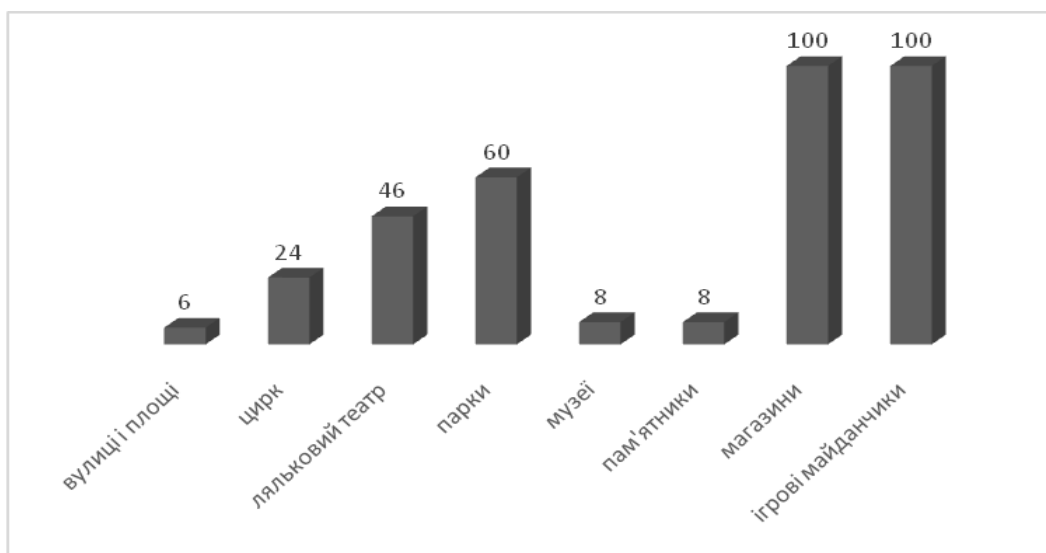

Рис. 1. «Що найбільше цікавить Вашу дитину?»

Як бачимо, найбільший інтерес для дітей представляють магазини і супермаркети, дитячі ігрові майданчики (100% дітей із задоволенням їх відвідують), 60% дошкільників люблять ходити до парку, 46% – у ляльковий театр, 24% надають перевагу цирку. Прикрим є той факт, що вулиці міста цікавлять лише 5% дітей, музеї – 8% опитаних, пам'ятниками цікавляться лише 8% дошкільників. Це свідчить про недостатню, на наш погляд, роботу батьків у цьому напрямі. Діти в основному цікавляться історією свого міста, це проявляється у перегляді дітьми історичних кінофільмів (14%), відвідуванні музеїв (20%), слуханні розповідей батьків, дідусів і бабусь (66%).

Кожна відповідь дитини на запитання анкети оцінювалася нами у 3 бали, зокрема:

3 бали – дитина дала повну відповідь на запитання анкети, вільно висловлює свої думки, розповідь буде логічно, зв'язно.

2 бали – дошкільник не зміг дати повної відповіді на запитання або ж дав правильну відповідь, однак неспроможний вільно висловити свої думки, не завжди правильно і логічно вибудовує речення.

0-1 бал – дитина не відповіла на поставлене запитання, не може висловити свою думку, не уміє вибудувати розповіді.

Для діагностики компетенції дитини старшого дошкільного віку за когнітивним критерієм нами визначено наступну шкалу рівнів та критеріїв їх оцінок:

- 26-36 балів – високий рівень;
- 16-25 балів – середній рівень;

0-15 балів – низький рівень.
У результаті діагностики ми отримали такі показники за означеним критерієм (таблиця 2).

Таблиця 2

**Рівні компетентностей дітей старшого дошкільного віку
за когнітивним критерієм (у %)**

Експериментальна група			Контрольна група		
Високий	Середній	низький	високий	середній	Низький
16	48	36	16	52	32

Як свідчать дані таблиці, діти експериментальної і контрольної груп продемонстрували майже однакові показники рівнів розвитку компетенції за когнітивним критерієм. Зокрема, 16% дошкільників експериментальної і контрольної груп охарактеризовано високим рівнем, до середнього рівня віднесено 48% дітей експериментальної і 52% контрольної групи. Відповідно 36% дошкільників експериментальної групи і 32% опитаних контрольної групи було охарактеризовано низьким рівнем сформованості знань про рідне місто.

Наступним етапом нашого дослідження стало виявлення рівнів сформованості компетентностей дошкільників за емоційним критерієм, який характеризується умінням дитини відчувати красу рідного міста, переживати радість, захоплення, милування від його природи і здатність на цій основі емоційно відгукуватися на різноманітні вияви подій у житті міста. Щоб дізнатися, за що саме дитина любить своє місто, ми запропонували дошкільникам скласти розповідь на тему «Якщо ти зустрінеш товариша, який приїхав з іншого міста і мало знає про Рівне, що ти розповіси йому про нього і що покажеш?». Більшість опитаних дітей товаришеві з іншого міста розповідала про гарну природу, театри, парки та музеї.

У процесі оцінювання ми враховували не лише уміння дітей будувати розповідь, але й емоційність, з якою вони розповідали про рідне місто:

3 бали – дитина склала змістовну розповідь про рідне місто, у процесі розповіді змогла передати красу рідного міста, демонструвала переживання радості, захоплення, милування від природи рідного міста.

2 бали – дошкільник не зміг скласти змістовної розповіді або ж склав розповідь, однак неспроможний емоційно пережити переказане, продемонструвати переживання радості, захоплення, милування від природи Рівного.

0-1 бал – дитина не склала розповіді або склала розповідь не за темою, не здатна емоційно передати зміст розповіді.

Наступна вправа полягала у тому, що дитині читали коротке оповідання про рідне місто, що містить декілька слів, які можуть виявитися новими і незнайомими для неї:

Наприклад: Одного разу в неділю Сергій з дідусем пішли в Краєзнавчий музей. Там їх зустрів екскурсовод. Сергійкові було дуже цікаво в музеї. Особливо йому сподобалися старий аероплан і спорядження аквалангіста. А дідусь ставив екскурсоводові багато запитань про вічний двигун і довго розглядав різні моделі Perpetuum mobile.

Інструкція. Зараз я прочитаю тобі маленьке оповідання. Послухай його уважно (читає розповідь). А тепер спробуй сам розповісти мені його.

Оцінка виконання:

Оцінюється поведінка дитини і характер поставлених ним питань.

Дитина мовчить, не намагається переказувати і не ставить запитань навіть після додаткової стимуляції – 0 балів.

Намагається відтворити оповідання, не розуміючи важких слів, але, намагаючись вживати їх – 1 бал.

Намагається переказати, інтерпретуючи оповідання відповідно до свого розуміння, спотворюючи зміст оповідання – 2 бали.

Починає із запитань з приводу незнайомих слів, потім переказує – 3 бали.

Здатність дитини вичленувати нове, незнайоме слово з контексту, що виража-

ється в характері поставлених їй запитань, свідчить про досить високий рівень її мовного розвитку, усвідомлене використання мови. Оцінювання рівня сформованості компетентності дитини в процесі ознайомлення з рідним містом за емоційним критерієм

було оцінено, виходячи з сумарних показників двох завдань. Зокрема, 5-6 балів характеризувало високий рівень, 3-4 бали – середній рівень, 0-2 бали – низький.

Аналіз результатів продемонстровано у таблиці 3.

Таблиця 3

Рівні компетентностей дітей старшого дошкільного віку за емоційним критерієм (у %)

Експериментальна група			Контрольна група		
Високий	середній	низький	високий	середній	Низький
20	44	36	16	48	36

Як бачимо з даних таблиці, діти експериментальної і контрольної груп продемонстрували однакові показники низького рівня розвитку мовленнєво-пізнавальної компетентності (36%). 44% опитаних експериментальної і 48% дошкільників контрольної груп продемонстрували середні показники. Натомість 20% дітей експериментальної і 16% респондентів контрольної групи було охарактеризовано високим рівнем розвитку мовленнєво-пізнавальної компетентності.

Третім етапом нашого дослідження було визначення рівнів компетентностей дошкільників за діяльнісно-поведінковим критерієм. Оптимальним засобом діагностики на цьому етапі ми вважаємо дидактичну гру. Відтак було запропоновано для дітей дидактичну гру з ускладненнями «Де був Петрик?»

Етап 1. Вихователь говорить дітям, що вони будуть грати в таку гру, яка змусить їх згадати все, що вони бачили у своєму дитячому садку: які є кімнати, хто в них знаходиться, що стоїть у кожній кімнаті, чим у ній займаються. Вихователь попереджає дітей, що потрібно описувати лише те, що Петрик міг побачити в приміщенні дитячого садка.

Орієнтовний опис (даний дітьми).

Петрик зайшов до кімнати, де на полицях лежало багато чистої білизни. Марія Іванівна прасувала її праскою. Гула пральна машина. (пральня).

Петрик зазирнув до кімнати, де діти співали, танцювали, хтось грав на піаніно. Кімната була велика і світла (актова зала).

Вихователь попереджає, що треба описувати лише те, що Петрик міг побачити в приміщенні дитячого садка.

Етап 2. Далі ми ускладнювали гру. Вихователь при її повторенні пропонує згадати, що міг побачити Петрик, вийшовши на ділянку дитячого садка. Діти описують ділянку, споруди, дерева, чагарники, виділяють ознаки, що відрізняють ділянку однієї групи від ділянки іншої.

Вихователь активізував словник дітей, пропонуючи назвати те саме різними словами. Так, наприклад, дитина описала овочесховище: «Петрик спустився сходами і побачив на полицях банки з різними фруктами, соками, компот. У мішках була морква, а у великому ящику – картопля. Там було прохолодно». Діти відповідали: «Петрик потрапив у підвал». Вихователь пропонував подумати і сказати іншими словами. Відповіді дітей були такими: «На продуктовий склад», «У комору», «В овочесховище».

Етап 3. Далі ми пропонували більш складний варіант.

Вихователь говорить дітям:

– Ми з вами добре знаємо наше місто. Ми ходили на екскурсію, бачили, які установи, будівлі, вулиці є в Рівному. А ось Петрик тільки нещодавно приїхав до нас. Розкажіть, де він побував і що він побачив. А ми відгадаємо.

Діти розповідають про бібліотеку, школи, кінотеатри, головні вулиці. Вихователь допомагає дітям виділити найбільш істотні риси описуваного об'єкта. У процесі діагностики ми брали до уваги такі показники:

- 1) активність дошкільників у грі (1 бал);
- 2) вміння детально і точно описати предмет (1 бал);
- 3) здатність відгадати описаний або продемонстрований об'єкт (1 бал).

Інтерпретація результатів:

Високий рівень (3 бали) – дитина бере активну участь у грі, здатна образно і детально описати предмет, відгадати описаний об'єкт.

Середній рівень (2 бали) – дитина демонструє посередню активність, нечітко описує предмет, однак здатна відгадати описаний чи продемонстрований об'єкт. Або

навпаки: образно описала предмет, однак не відгадала задуманого об'єкта.

Низький рівень (0-1 бал) – дошкільник бере пасивну участь у грі, не спроможний описати і відгадати об'єкт.

Результати діагностики за діяльнісно-поведінковим критерієм продемонстровано у таблиці 4.

Таблиця 4

Рівні компетентностей дітей старшого дошкільного віку за діяльнісно-поведінковим критерієм (у %)

Експериментальна група			Контрольна група		
Високий	середній	низький	високий	середній	Низький
16	60	24	20	52	28

За означеним критерієм діти контрольної групи отримали вищі показники, ніж діти експериментальної групи (20% порівняно з 16%). Показники середнього рівня дітей контрольної та експериментальної групи відрізняються на 8% (60% – опитані експериментальної групи і 52% – контрольної). Натомість 24% респондентів експериментальної групи і 28% – контрольної

охарактеризовано низьким рівнем розвитку мовленнєво-пізнавальної компетентності.

Підрахунок сумарного показника за результатами трьох діагностик ми проводили за показниками кожного з означених критеріїв. Результати першого діагностування продемонстровано на рис. 2.

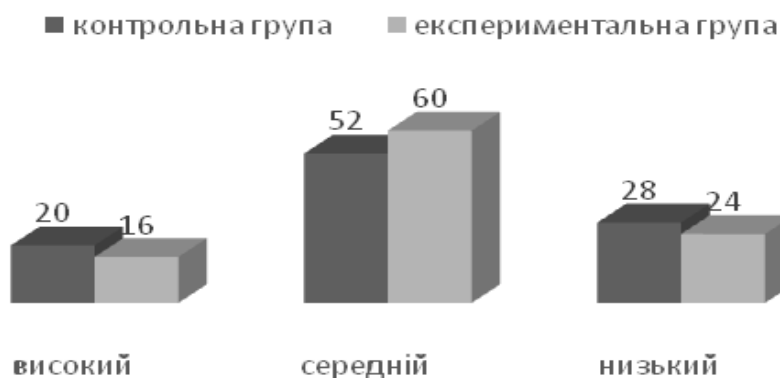

Рис. 2. Результати констатувального експерименту

Високий рівень визначається чіткими уявленнями дітей про рідне місто, його основні пам'ятки історії та природи; підприємства та установи, що знаходяться в найближчому оточенні; достатніми знаннями своєї вулиці, найголовніших визначних місць; видатних особистостей свого міста, вмінням розгорнуто й вільно спілкуватись про життєустрій, традиції, самобутність рідного міста; проявляти ініціативу в збереженні матеріальних і духовних цінностей Рівного. **Середній рівень** – обсяг уявлень про рідне місто відповідає вимогам освітньої

програми, проте спостерігається несистематизованість і фрагментарність. Для означеного рівня симптоматичними є розповіді з опосередкованим змістом і недостатньою образністю. Практична діяльність характеризується елементами ініціативності, творчості та винахідливості у відтворенні елементів життєустрою Рівного.

Низький рівень – обмеженість і фрагментарність знань про рідне місто; мова відтворення знань змістовно бідна й невиразна; не сформовано здатність естетично сприймати й інтерпретувати культурні

надбання Рівного. Практична діяльність репродуктивного характеру не виражає фантазії та образного мислення.

За критеріями (когнітивний, емоційний і діяльнісно-поведінковий) старші дошкільники розподілилися таким чином: високий рівень мали 16% опитаних експериментальної і 20% контрольної груп, на середньому рівні знаходилося 60% респондентів експериментальної і 52% контрольної груп, на низькому – відповідно 24% і 28 %.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Аналіз одержаних даних під час експериментального дослідження є об'єктивною підставою для твердження про недостатню увагу до розвитку компетентностей дошкільників у процесі їх ознайомлення з рідним містом в умовах закладів дошкільної освіти та родинного осередку. Із метою вдосконалення патріо-

тичного виховання дітей та формування у них уявлень про рідне місто рекомендуємо в закладах дошкільної освіти проводити комплекс заходів, спрямованих на розширення знань про природу рідного краю, історію, відомі пам'ятки культури. Важливу увагу слід приділити заходам патріотичного спрямування («Моя місто – моя гордість», «Про що говорить річка», «Наші герої»); організації красзнавчих екскурсій містом; залученню батьків до виховання патріотизму в дошкільників; проведенню спільних заходів із відомими краянами, волонтерами, воїнами АТО; створенню куточків рідного краю та міста.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні методики формування у дітей уявлень про рідне місто із використанням зарубіжного педагогічного досвіду щодо формування патріотичних якостей у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

- Гончаренко, С. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник*. Рівне: Волинські обереги.
- Майборода, Н. (2016). *Патріотичне виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад-загальноосвітній навчальний заклад»*. [Автореф. дис. канд. пед. наук]. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань.
- Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді*. (2015). Відновлено з https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/.
- Програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина»*. (2016). Відновлено з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/8ukrayina-moya-batkivshhina-rejpolaska.pdf>.
- Шкрібтієнко, Л. (2019). *Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури*. [Автореф. дис. канд. пед. наук]. Державний заклад «Південно-український національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса.

References

- Honcharenko, S. (2011). *Ukrainyskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]*. Rivne: Volynski oberehy.
- Maiboroda, N. O. (2016). *Patriotychnе vykhovannia zasobamy mystetstva vykhovantsiv silskykh navchalno-vykhovnykh kompleksiv «Doshkilnyi navchalnyi zaklad-zahalnoosvitnii navchalnyi zaklad» [Patriotic education by means of art of pupils of rural educational complexes «Preschool educational institution-general educational institution»]*. [Extended abstract of candidate's thesis]. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny, Uman.
- Pro zatverdzhennia Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovanniaditei i molodi, Zakhodiv shchodorealizatsi iKontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi [On approval of the Concept of national-patriotic education of children and youth, Measures to implement the Concept of national-patriotic education of children and youth]*. (2015). Retrieved from https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154.

Prohrama natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku «Ukraina–moia Batkivshchyna» [The program of national-patriotic education of preschool children «Ukraine is my Motherland»]. (2016). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/8ukrayina-moya-batkivshhina-rejpska.pdf>.

Shkrebtiienko, L. (2019). *Vykhovannia patriotichnykh pochuttiv u ditei starshohodo shkilnoho viku zasobamy khudozhnoi literatury* [Education of patriotic feelings in children of senior preschool age by means of fiction]. [Extended abstract of candidate's thesis]. Derzhavnyi zaklad «Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho», Odesa.

Статті надійшла до редакції 04.06.2021

Marchuk O.

ORCID 0000-0002-2922-285X

Doctor of Pedagogical Sciences (Ed. D.),
Associate Professor, Professor at the Department
of Pedagogy, Academician Stepan
Demianchuk International University
of Economics and Humanities
(Rivne, Ukraine)

E-mail: marchuk.oksana@megu.edu.ua

Марчук О.

ORCID 0000-0002-2922-285X

Докторка педагогічних наук,
доцентка,
професорка кафедри педагогіки,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янчука»,
(Рівне, Україна)

E-mail: marchuk.oksana@megu.edu.ua

Melnichuk L.

ORCID 0000-0001-8307-7932

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.),
Associate Professor,
Head of the Department of Pedagogy,
Academician Stepan Demianchuk
International University
of Economics and Humanities,
(Rivne, Ukraine)

E-mail: melnichuk.liliia@megu.edu.ua

Мельничук Л.

ORCID 0000-0001-8307-7932

Кандидатка педагогічних наук,
доцентка,
завідувачка кафедри педагогіки,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янчука»
(Рівне, Україна)

E-mail: melnichuk.liliia@megu.edu.ua

Skabarina M.

ORCID 0000-0002-9818-9723

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.),
Associate Professor at the Department of Ukrainian
Language and Literature,
Academician Stepan Demianchuk International
University of Economics and Humanities
(Rivne, Ukraine)

E-mail: shkabarina@ukr.net

Шкабаріна М.

ORCID 0000-0002-9818-9723

Кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри
української мови та літератури,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янчука»
(Рівне, Україна)

E-mail: shkabarina@ukr.net